

NASTAVNA JEDINICA 2

Ravnopravnost

Jesi li ti ravnopravniji od mene?

2.1. Razlike i sličnosti

Jesam li jednak? Jesam li drugačiji?

2.2. Vesnina priča

Kako bismo reagovali da se to dogodi nama?

2.3. Ravnopravnost između muškaraca i žena

Kako bi trebalo da se ponašamo prema muškarcima i ženama?

2.4. Socijalna pravda

Kako bi trebalo da se nosimo s nejednakostima?

NASTAVNA JEDINICA 2: Ravnopravnost

Jesi li ti ravnopravniji od mene?

Ravnopravnost kao pojam definiše da svako, bez obzira na godine, pol, rod, vjeru, etničku pripadnost itd., ima jednaka prava.

Predgovor Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima počinje riječima „priznavanje urođenog dostojanstva, ravnopravnosti i neotuđivih prava svih članova ljudske zajednice temelj je slobode, pravednosti i mira u svijetu“. Pojam građanstva ne može se odvojiti od pitanja ravnopravnosti. Postojanje neravnopravnosti unutar ili između društava ometa uspješno građanstvo. Ideja ravnopravnosti je, stoga, u središtu obrazovanja za demokratsko građanstvo. Kao takvo mora sagledati pitanje ravnopravnosti i trebalo bi da osposobi pojedince da djeluju protiv svih oblika diskriminacije.⁶

Raznovrsnost (diverzitet) podrazumijeva izdizanje iznad ideje tolerancije do istinskog poštovanja i uvažavanja različitosti. Ona je središte ideje pluralizma i multikulturalnosti, i kao takva kamen je temeljac za obrazovanje za demokratiju i ljudska prava. Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava stoga mora uključivati i mogućnost da se ispituju percepcije i dovedu u pitanje predrasude i stereotipi. Njegov cilj takođe mora da bude njegovanje i prihvatanje razlika unutar lokalnih, nacionalnih, regionalnih i međunarodnih zajednica.⁷

Na solidarnost se može, na mnoge načine, gledati kao na sposobnost pojedinaca da se izdignu iznad vlastitog prostora i prepoznaju i budu spremni da brane i promovišu prava drugih. Ključni cilj obrazovanja za demokratiju i ljudska prava takođe jeste da pojedincima pruži znanje, vještine i vrijednosti koje su im potrebne kako bi u potpunosti učestvovali u životu svoje zajednice. Kako je ranije istaknuto, djela solidarnosti usko su vezana uz ideju djelovanja. Međutim, solidarnost je više stvar uma nego stvar ponašanja.⁸

Predrasuda je sud koji donesemo o drugoj osobi ili ljudima, a da ih u stvari i ne pozajemo. Predrasude mogu biti negativnog ili pozitivnog karaktera. One se uče kao dio naših procesa socijalizacije i vrlo ih je teško mijenjati ili iskorijeniti. Stoga je važno da budemo svjesni njihovog postojanja.

Diskriminacija se može provoditi direktno ili indirektno. Direktnu diskriminaciju karakteriše namjera da se osoba ili grupa diskriminiše, kao kada zavod za zapošljavanje odbije romskog kandidata ili kada agencija za iznajmljivanje ne želi da iznajmljuje stanove emigrantima. Indirektna diskriminacija usmjerena je ka određenoj politici ili mjeri. Događa se kada naoko neutralna zakonska odredba, kriterijum ili ponašanje stavlja osobu ili određenu manjinu u de fakto neravnopravan položaj u poređenju s drugima. Primjeri mogu ići od minimalnih uslova o visini vatrogasaca (što bi moglo isključiti mnogo više ženskih nego muških kandidata), do trgovačkog centra koji ne zapošljava osobe u dugim suknjama, ili vladinog zavoda odnosno školskih propisa koji zabranjuju ulaz ili prisutnost ljudi koji nose marame. Ova naoko neutralna pravila koja se odnose na etničku ili vjersku pripadnost mogu značiti pretjerano nepovoljan položaj pripadnika određenih manjina ili vjerskih grupa koji nose duge suknje ili marame.⁹

Pojam „rod“ odnosi se na društveno stvorene uloge muškaraca i žena koje im se pridodaju na osnovu njihovog pola. Rodne uloge, stoga, zavise od određenog društveno-ekonomskog, političkog i kulturološkog konteksta i na njih utiču i drugi faktori uključujući rasu, etničku pripadnost, društveni položaj, seksualnu orijentaciju i starosno doba. Rodne uloge se uče i poprilično se razlikuju unutar ili između kultura. Za razliku od biološkog pola, rodne uloge mogu se promijeniti.¹⁰

⁶ Preuzeto iz „Rječnika pojmova za obrazovanje za demokratsko građanstvo“, Karen O’Shea, Savjet Evrope, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid

Ekonomska i socijalna prava uglavnom se tiču uslova koji su potrebni za puni razvoj pojedinca i obezbjeđivanje odgovarajućeg standarda života. Često se nazivaju „drugom generacijom“ ljudskih prava i puno ih je teže nametnuti, jer se smatra da su zavisna od dostupnih sredstava. Ona uključuju prava kao što su pravo na posao, pravo na školovanje, pravo na odmor i pravo na odgovarajući standard života. Ova prava su međunarodno istaknuta u Konvenciji o ekonomskim i socijalnim pravima, koju je 1966. godine usvojila Skupština Ujedinjenih nacija.¹¹

Različiti ljudi imaju različita mišljenja i stavove kad se radi o tome kako bi naše društvo trebalo da se nosi s pitanjima socijalne pravde. Ova mišljenja i stavovi uopšteno se mogu podijeliti u tri kategorije:

- Darwinisti, koji misle da su pojedinci u potpunosti odgovorni za svoje probleme i da ih treba pustiti da se sami nose s njima. Oni vjeruju da su ljudima potrebni podsticaji kako bi se više trudili. Darwinisti imaju tendenciju da ostanu izvan arene socijalnih prava.
- Simpatizeri, koji suosjećaju s onima koji pate i žele da nešto učine kako bi olakšali njihovu patnju. Oni na socijalna i ekonomska prava gledaju kao na poželjne političke ciljeve mnogo više nego kao ljudska prava. To često rezultira u pokroviteljskom pristupu ljudima koji su u teškim socijalnim uslovima.
- Tražitelji pravde, koji smatraju da se prema ljudima ponašamo nepravedno, najviše kao rezultat vladinih odluka. Oni vjeruju da oni moraju da promijene političke i ekonomske sisteme kako ljudi ne bi bili prisiljeni da žive u siromaštvu.¹²

¹¹ Preuzeto iz „Rječnika pojmova za obrazovanje za demokratsko građanstvo“, Karen O’Shea, Savjet Evrope, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

¹² Preuzeto iz “Dužnosti bez granica. Ljudska prava i globalna socijalna pravda”, Međunarodno vijeće za politiku ljudskih prava.

NASTAVNA JEDINICA 2: Ravnopravnost

Jesi li ti ravnopravniji od mene?

Naslov lekcije	Obrazovni ciljevi	Učenički zadaci	Sredstva	Metodi
Lekcija 1: Razlike i sličnosti	Učenici znaju da objasne jednakost i razlike među ljudima. Učenici cijene i ravnopravnost i različitost.	Učenici otkrivaju razlike i sličnosti među ljudima. Učenici raspravljaju o nekim posljedicama toga kad je neko različit.	Sveske ili listovi papira i olovke za individualni rad. Dodatna aktivnost nije obvezna, ali grupama će trebati veliki listovi papira i flomasteri ako se nastavnik na to odluči.	Individualni rad i rad u manjim grupama.
Lekcija 2: Vesnina priča	Učenici postaju svjesni predrasuda i diskriminacije u društvu. Učenici mogu razumjeti gledište žrtava diskriminacije.	Učenici raspravljaju o određenom slučaju diskriminacije i upoređuju ga sa situacijom u svojoj državi.	Neobvezno, kopija radnog lista za učenike 2.1.	Grupni rad koji se zasniva na tekstu.
Lekcija 3: Ravnopravnost između muškaraca i žena	Učenici su u stanju da reaguju na različite diskriminatorne situacije.	Učenici razmišljaju o tome kako se oni, ali i društvo u cjelini, ponašaju prema ženama.	Kopija jedne priče iz radnog lista za učenike 2.2 za svaku grupu od 4 ili 5 učenika.	Rad u manjim grupama.
Lekcija 4: Socijalna pravda	Učenici postaju svjesni rodne diskriminacije u društvu.	Učenici raspravljaju o pitanjima distributivne pravde. Učenici ponovo razmatraju cjelokupnu nastavnu jedinicu.	Kopije radnog lista za učenike 2.3, podijeljene u dijelove za svaki par (neobvezno).	Rad u parovima Kritičko razmišljanje

Lekcija 1

Razlike i sličnosti

Jesam li jednak? Jesam li drugačiji

Obrazovni ciljevi	Učenici znaju da objasne jednakost i razlike među ljudima. Učenici cijene i ravnopravnost i različitost
Učenički zadaci	Učenici otkrivaju razlike i sličnosti među ljudima. Učenici raspravljaju o nekim posljedicama toga kad je neko različit.
Sredstva	Sveske ili listovi papira i olovke za individualni rad. Dodatna aktivnost nije obvezna, ali grupama će trebati veliki listovi papira i flomasteri ako se nastavnik na to odluči.
Metodi	Individualni rad i rad u malim grupama. Plenarna rasprava.

Lekcija

Učenici se rasporede u grupe od četvero ili petero. Svakoj grupi treba list papira i olovka. Nastavnik objašnjava da će postaviti nekoliko pitanja na koja učenici moraju odgovoriti sa da ili ne. Kao priprema za ovo učenicima se kaže da zapišu vodoravno slova od A do R, abecednim redom, ostavljajući ispod njih dovoljno mjesta. Nastavnik može isto uraditi i na tabli.

Primjer

Pitanja: A B C D E F

Odgovori: 1 0 1 0 1

Nastavnik zatim postavlja niz pitanja (od A do R) iz liste A, a učenici pojedinačno bilježe odgovore u obliku 1 („da“) odnosno 0 („ne“). Nastavnik kaže učenicima da se, ako nijesu sigurni u neki od svojih odgovora, svejedno od njih očekuje da zabilježe odgovor koji smatraju najtačnijim.

Lista A	Lista B
A. Jesi li žena?	A. Da li se uvijek osjećaš srećnim?
B. Jesi li posjetio više od jedne strane države?	B. Imaš li nokte na prstima?
C. Voliš li da se baviš nekim sportom?	C. Možeš li malo misliti?
D. Voliš li da sviraš neki instrument?	D. Je li te rodila majka?
E. Imaš li smeđe oči?	E. Možeš li da letiš bez opreme (kao što to može ptica)?
F. Jesu li ti obje bake još žive?	F. Možeš li živjeti ako ne piješ tečnost?
G. Nosiš li naočare?	G. Dišeš li?
H. Voliš li da budeš u prirodi?	H. Živiš li stalno ispod vode?
I. Jesi li prilično tiha osoba?	I. Imaš li ikakve osjećaje?
J. Jesi li prilično visok (više od prosjeka)?	J. Je li ti krv zelena?
K. Jesi li prilično tužna osoba (više od prosjeka)?	K. Jesi li ikad pao?
L. Da li se lako prehladiš?	L. Možeš li da vidiš kroz zidove?
M. Voliš li da putuješ?	M. Možeš li komunicirati s drugima?
N. Voliš li da ideš kod frizera?	N. Voliš li lijepo vrijeme?
O. Voliš li raditi na računaru?	O. Bi li ti bilo draže da ne moraš upoznavati ljude?
P. Bojiš li se visine?	P. Imaš li jezik?
Q. Je li ti smeđa boja draža od plave?	Q. Možeš li hodati po vodi (poput nekih insekata)?
R. Voliš li crtati/slikati?	R. Jesi li ponekad umoran?

Nastavnik pita jednog predstavnika iz svake grupe da zapiše njihove odgovore s liste A na tablu. Zatim nastavnik kaže učenicima da pogledaju date odgovore i uporede ih kratko sa svojim. Vide li razlike u odgovorima? Mogu li sumirati neke razlike među njima?

Nastavnik im onda kaže da odgovore na sljedeću grupu pitanja, ovoga puta one s liste B. Ponovo predstavnik svake grupe zapisuje njihove odgovore na tablu, ispod slova abecede.

Zašto ovog puta gotovo nema razlike među grupama? Nastavnik pita učenike da dodaju još neke stvari koje su im zajedničke.

Za proširenu aktivnost nastavnik svakoj grupi daje veliki list papira i flomaster. Zadatak im je sljedeći:

1. Pronađite tri primjera situacija u kojima je ugodno biti sličan drugim ljudima. Dajte razloge zašto mislite da je ugodno biti sličan drugima.

2. Pronađite tri primjera situacije u kojima je ugodno biti drukčiji od drugih ljudi. Dajte razloge zašto mislite da je ugodno biti drugačiji.

Ako je potrebno, nastavnik pokazuje kako okvir razmišljanja daje strukturu učeničkim rezultatima.

Situacije u kojima je ugodno biti sličan	Zašto?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Situacije u kojima je ugodno biti drugačiji	Zašto?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Potom nastavnik traži od grupa da pronađu tri situacije u kojima je neugodno biti drugačiji od drugih. Učenici bi ponovo trebalo da daju razloge zašto misle da bi to moglo biti tako. Koje vrste osjećanja to izaziva?

Situacije u kojima je neugodno biti drugačiji	Zašto?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Zatim nastavnik pita učenike prema kojim grupama „drugačijih“ ljudi se ponekad drugi loše ponašaju i ko to radi.

Grupe ljudi prema kojima se drugi loše ponašaju	Ko?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Nastavnik traži od svake grupe da prezentira svoje odgovore. Razred će dalje istraživati koja prava se krše u prikazanim slučajevima. Za ovu svrhu grupama će se podijeliti kopije radnih listova za učenike 5.2: Popis ljudskih prava.

Lekcija 2**Vesnina priča****Kako bismo reagovali da se to dogodi nama?**

Obrazovni ciljevi	Učenici postaju svjesni predrasuda i diskriminacije u društvu. Učenici mogu razumjeti gledište žrtava diskriminacije. Učenici su prosobni da reaguju u situacijama diskriminacije.
Učenički zadaci	Učenici raspravljaju o određenom slučaju diskriminacije i upoređuju ga sa situacijom u svojoj državi.
Sredstva	Kopije radnog lista za učenike 2.1. (s pitanjima) za svakog učenika.
Metodi	Grupni rad koji se zasniva na tekstu.

Konceptualno učenje

Diskriminacija je raširen oblik ponašanja u društvu. Nijesu samo vlasti uključene u diskriminaciju, nego i mnoga druga tijela i pojedinci. Započinjući s istinitom pričom o diskriminaciji, lekcija učenicima daje mogućnost da razmisle o svom vlastitom ponašanju.

Lekcija

Nastavnik može pročitati naglas kopiju radnog lista za učenike 2.1 ili dati učenicima kopiju da je sami pročitaju.

Vesnina priča

Vesna, Romkinja, priča što joj se dogodilo:

“Vidjela sam oglas za prodavača u izlogu prodavnice odjeće. Željeli su nekog između 18 i 23 godine. Meni je 19 pa sam ušla i kod šefice se raspitala o poslu. Rekla mi je da se vratim za dva dana jer se nije prijavilo dovoljno ljudi.

Vraćala sam se dva puta i uvijek mi je odgovorila isto. Gotovo sedmicu dana poslije vratila sam se u prodavnicu. Oglas za posao još je bio u izlogu. Šefica je bila prezauzeta da me primi, ali mi je rečeno da je mjesto popunjeno.

Pošto sam izašla iz prodavnice bila sam tako uzrujana da sam upitala svoju prijateljicu koja nije Romkinja bi li ušla i pitala za posao. Kada je izašla kazala je da su joj rekli da se vrati na razgovor u ponedjeljak.”

Kad svi učenici čuju odnosno pročitaju priču, nastavnik dijeli učenike u grupe od četvero ili petero i kaže im da razgovaraju o sljedećim pitanjima (radni list uključuje navedena pitanja; ako je nastavnik priču prezentirao usmeno, onda bi pitanja trebalo napisati na tablu ili na flip chart-u):

1. Kako biste se vi osjećali da se vama dogodilo ono što se dogodilo Vesni? Kako biste reagovali da vam prijatelj kaže da je on pozvan na razgovor?
2. Šta mislite zašto se šefica ponijela na takav način? Smatrate li da je to bio oblik diskriminacije? Zašto (ili zašto nije)?
3. Šta je Vesna mogla napraviti u vezi s tim? Mislite li da je mogla promijeniti situaciju? Šta su drugi ljudi mogli napraviti za nju?
4. Očekujete li da zakon napravi nešto u vezi s ovakvim situacijama? Šta bi zakon trebalo da kaže?
5. Bi li se ovo moglo dogoditi i u vašoj zemlji? Ako bi, na koje grupe bi to bilo usmjereno?

Nastavnik od učenika traži da daju početni odgovor na pitanja. To može napraviti tako da svakoj grupi postavi jedno pitanje ili da grupe daju kratke odgovore na više od jednog pitanja.

Nastavnik zatim kaže učenicima da se Vesnina priča zaista i dogodila prije više od deset godina, a kasnije, kad je upitana za razlog svog ponašanja, šefica prodavnice je kazala:

Odgovor šefice

“Smatrala sam da bi Vesni bilo teško da radi ovdje zbog udaljenosti koju bi morala da prelazi do posla svaki dan. To bi bilo putovanje od dvanaest kilometara sa dva autobusa. Teško je voditi prodavnicu ako osoblje stalno kasni. Radije bih zaposlila nekog iz ovog područja. Osoba kojoj sam dala posao činila se sasvim u redu.”

Nastavnik kaže učenicima da Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava (član 14.) kaže: „Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osiguraće se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.“; a član 2. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima kaže: „Svakome pripadaju sva prava i slobode utvrđene u ovoj Deklaraciji bez ikakve razlike u pogledu rase, boje kože, pola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovine, rođenja ili neke druge okolnosti.“

Nastavnik zatim pita učenike šta ovi tekstovi znače u odnosu na Vesninu situaciju. Na kraju časa nastavnik ispriča učenicima kako je zapravo Vesnina priča završila.

Zaključak Vesnine priče

“Vesna je predala svoj slučaj posebnom Evropskom sudu koji sprovodi propise o diskriminaciji. Sud se složio da je ona diskriminisana. Još nekoliko ljudi koji su živjeli daleko od prodavnice išlo je na razgovor. Djevojka koja je dobila posao imala je samo 16 godina, bjelkinja je, i živjela je na istoj udaljenosti od prodavnice kao i Vesna. Prodavnica je morala Vesni isplatiti novac za povredu njenih osjećanja.“

Kao nastavak, nastavnik kaže učenicima da napišu pismo šefici prodavnice ili gradonačelniku. Nastavnik bi trebalo da im pomogne da pisma napišu sa svoje lične tačke gledišta i sa tačke gledišta Evropskog suda za ljudska prava. Važno je da cijeli razred vidi pisma, tako da se rasprava može održati i van redovnih školskih časova.

Lekcija 3

Ravnopravnost između muškaraca i žena

Kako bismo trebali da se ponašamo prema muškarcima i ženama?

Obrazovni ciljevi	Učenici postaju svjesni rodne diskriminacije u društvu. Učenici mogu razumjeti gledište žrtava rodne diskriminacije. Učenici su u stanju da reaguju na različite diskriminatorne situacije.
Učenički zadaci	Učenici razmišljaju o tome kako se oni, ali i društvo u cjelini, ponašaju prema ženama.
Sredstva	Kopija jedne priče iz radnog lista za učenike 2.2 za svaku grupu. Veliki list papira i flomaster za svaku grupu.
Metodi	Manje grupe, rasprava i prezentacije.

Osnovne informacije

Još uvijek je dalek put do toga da se zakon i u svakodnevnom životu prema muškarcima i ženama ponaša kao prema ravnopravnim ljudskim bićima. Različite situacije u porodici, u školi i na poslu pružaju pojedincu mogućnost da poveća saosjećajnost za ta pitanja i stekne veći uvid o tome kako ta pitanja riješiti. Ova lekcija je takođe poziv da se promijene neke prakse u razredu ili u školi.

Lekcija

Razred je podijeljen u grupe od četiri ili pet učenika. Svaka grupa dobije jednu od tri priče iz radnog lista za učenike 2.2. Kad učenici završe čitanje počinju raspravu o pitanjima koja su postavljena u svakoj priči.

Zatim ih nastavnik uvodi u dalju raspravu o svakoj priči, tražeći od predstavnika iz svake grupe da iznese kratak sažetak njihove priče i da prezentira rezultate grupne rasprave.

Nakon toga, nastavnik traži od učenika da pažljivo pročitaju tabelu i tekst na tabli i onda daju dva primjera razlika u polu i još dva razlika u rodu, kako bi bio siguran da učenici razumiju date definicije.

Pol	Rod
Biološki uslovljen	Društveno određen
Statičan, ne može se mijenjati	Dinamičan, mogućnost promjene
<i>„Pol se odnosi na prirodno različite varijable koje se zasnivaju na biološkim karakteristikama žene i muškarca.“</i>	<i>„Rod je pojam koji se odnosi na društvene razlike, za razliku od bioloških, između muškaraca i žena, a koje su naučene, vremenom se mogu mijenjati i razlikuju se uveliko prema istorijskim, kulturnim, tradicionalnim, geografskim, vjerskim, društvenim i ekonomskim faktorima.“</i>

Kad se vrate u svoje grupe, učenici dobiju veliki list papira i flomaster. Sada raspravljaju o tome misle li ili ne da njihova škola promovise rodnu ravnopravnost. Ako se slože da promovise, moraju predstaviti pet primjera koji potkrepljuju mišljenje njihove grupe. Ako je odgovor „ne“, onda moraju nabrojati pet stvari koje se mogu uraditi da bi se u njihovoj školi promovisala rodna ravnopravnost.

Svaka grupa predstavlja svoje rezultate.

Ako nastavnik želi da proširi ovu aktivnost u projekat, onda bi trebalo da pozove učenike da izaberu jednu ili dvije ideje i osmisle plan kako bi se one realizovale u školi. Plan bi trebalo da uključi načelni cilj, različite korake koji će se preduzeti, odgovorne ljude i vremenski okvir.

Primjer plana

Opšti cilj:.....		
Šta se mora uraditi?	Ko će to da uradi?	Kada treba da bude završeno?

Lekcija 4

Socijalna pravda

Kako bi trebalo da nosimo s neravnopravnostima?

Obrazovni ciljevi	Učenici postaju svjesni problema vezanih za socijalnu pravdu.
Učenički zadaci	Učenici raspravljaju o pitanjima distributivne pravde. Učenici ponovo razmatraju cjelokupnu jedinicu.
Sredstva	(neobvezno) Kopije radnih listova za učenike 2.3 i pitanja.
Metodi	Rasprava zasnovana na tekstu, rad u paru, kritičko razmišljanje.

Osnovne informacije

U našem društvu ne postoji dogovor šta zapravo znači socijalna pravda. Priča koja je upotrijebljena u ovoj lekciji namijenjena je da pomogne učenicima da razmisle o osnovnim principima na kojima bi socijalna pravda trebalo da počiva, a da u isto vrijeme pokaže složenost problema.

Lekcija

Nastavnik objašnjava učenicima da će im dati priču u četiri dijela i da će nakon pročitanih svih dijelova imati raspravu. Kao drugu mogućnost, nastavnik može da pročita priču naglas.

Zatim nastavnik dijeli razred u parove i svakom paru daje jednu kopiju radnog lista 2.3. Nastavnik može tekst da pročita naglas, može ga pročitati neki učenik ili ga učenici mogu čitati u tišini.

Nastavnikov primjerak: prvi dio

„Više je od sat vremena prošlo od prvog oglašavanja alarma i potapanja kruzera „Kraljica Maddy“. Zbog toga su se putnici organizovali prije nego što su ušli u čamce za spašavanje. Usljed jake oluje brod je udario u naftni tanker što je dovelo do brodoloma.

Oko pola sata kasnije neki čamci za spašavanje usidrili su se na malom kamenitom ostrvu. Bilo je ovalnog oblika, oko 1,5 km dugo i upola toliko široko, i djelimično prekriveno gustom šumom. Nije bilo nikakvog drugog ostrva u blizini. Ovo prilično sunčano ostrvo nije bilo naseljeno, osim porodice Richalone koja je živjela u luksuznoj vili na vrhu brežuljka i posjedovala cijelo ostrvo.

Prije mnogo godina ova porodica smjestila se na ostrvu, jedva održavajući kontakt s vanjskim svijetom; jedino su organizovali mjesečnu dostavu svježe hrane, goriva i svih vrsta drugih namirnica koje su im bile potrebne. Njihov život bio je dobro organizovan; proizvodili su svoju električnu energiju, imali su sredstava da kupe dovoljno hrane i pića i imali su sav savremeni komfor koji su poželjeli. U prošlosti vlasnik je bio uspješan poslovni čovjek. Nakon sukoba s vlastima oko pitanja poreza postao je razočaran u život i otada je odlučio da izbjegava svaki kontakt s vanjskim svijetom.

Vlasnik vile posmatrao je kako čamci za spašavanje stižu na njegovo lijepo ostrvo i prišao je ljudima s broda.“

Nastavnik zatim objašnjava da prvo pitanje o kojem učenici treba da razmisle jeste to da li je, po njihovom mišljenju, vlasnik ostrva moralno obavezan da dopusti ovim ljudima da ostanu na njegovom ostrvu. Kako bi pomogao učenicima da dođu do zaključka, nastavnik će da pročita nekoliko izjava (napisanih ispod) i svaki par će morati da odluči s kojim izjavama se slažu i zašto. Učenici raspravljaju u paru i bilježe svoje odgovore.

- A. Vlasnik bi mogao da odbije da ljudi s broda ostanu na njegovom ostrvu.
- B. Vlasnik bi mogao da odbije da ljudi s broda ostanu na njegovom ostrvu pod uslovom da im osigura potrebnu hranu i piće.
- C. Vlasnik bi mogao da odbije da na njegovom ostrvu ostanu oni ljudi koji ne mogu platiti (novcem, nakitom, radom).
- D. Vlasnik mora dopustiti da ljudi ostanu na ostrvu dok je god to potrebno. Ljudi s broda imaju moralnu obavezu da poštuju vlasnikovu privatnost i vlasništvo.
- E. Vlasnik mora dopustiti ljudima s broda bezuslovan pristup ostrvu i mora ih smatrati suvlasnicima.

Nastavnik može dobiti povratnu informaciju od razreda, na primjer postavljajući pitanja poput: „Koliko vas je izabralo izjavu A?“ „Koliko vas je izabralo izjavu B?“ „Zašto?“ Zatim nastavnik učenicima dijeli drugi dio priče.

Nastavnikov primjerak: drugi dio

Vlasnik ostrva odlučio je da dopusti ljudima s broda da ostanu neko vrijeme. Očekivao je da plate za usluge i hranu iz njegovih rezervi. Odbio je da im proda bilo šta dokle god ima hrane s broda.

Bilo je 13 ljudi s broda. Tu je bio Viktor, njegova trudna žena Žozefa, i njihovo dvoje djece (3 i 7 godina). Abramović, 64, je bio bogati trgovac nakitom. On je bio najstariji član grupe i nije imao rodbine ni prijatelja. Imao je kolekciju zlatnog prstenja, dijamanta i drugog dragog kamenja. Džon, Kejt, Leo i Alfred su četvero mladih prijatelja koji su bili snažni, zdravi i vrlo vješti. Živjeli su zajedno u zajedničkoj kući i sami su okrečili kuću u kojoj su živjeli.

Maria, advokatica koja je pola radnog vremena radila na fakultetu, hodala je jako sporo zbog problema u lijevoj nozi i kuku (posljedica nesreće). Nju je pratio Maks, njen asistent na fakultetu, jer su putovali u SAD kako bi održali predavanje na konferenciji i raspravljali o izdavanju knjige s izdavačem. Oboje su bili stručnjaci za krivično pravo, ali nijesu bili vješti s rukama. Na kraju, tu su bili Marko i njegova djevojka Viki, oboje članovi brodske posade koji su, u posljednji tren, uzeli sve što su mogli da ponesu iz brodskog skladišta: konzerve hrane, keks, ulje i neke tave za kuvanje. Svi brodolomnici imali su nešto novca, ali je vođa palube Marko nosio veliku količinu koju je bio ukrao iz apartmana u zadnjoj luci u kojoj su bili.

Na ostrvu je bila mala koliba na brežuljku vrlo blizu mora. Imala je samo jednu prostoriju koja je mogla služiti kao jednostavno sklonište za dvoje ili troje ljudi.“

Nastavnik zatim objašnjava da svaki par mora da odluči kome bi, po njihovom mišljenju, trebalo biti dopušteno da koristi sklonište. Nastavnik čita sljedeće izjave i kaže učenicima da rasprave u parovima s kojim izjavama se slažu i zašto, i vide li neko drugo rješenje:

- A. Trudnica i djeca.
- B. Četvero mladih prijatelja koji su jedini sposobni da okreče sklonište.
- C. Trgovac nakitom koji plaća za to (i tako omogućava drugima da kupe hranu).
- D. Vođa palube i njegova djevojka, pod uslovom da dijele hranu s ostalim ljudima.
- E. Advokatica, koja može djelovati kao posrednik i smiriti svađe među brodolomnicima.

Nakon izvještavanja podijeli se sljedeći dio priče.

Nastavnikov primjerak: treći dio

„Brodolomnici su takođe morali odlučiti šta će da urade s rezervama hrane koje je vođa palube ponio sa sobom i koju nije imao namjeru da podijeli. Zapravo dijeljenje hrane značilo bi umanjivanje šanse za preživljavanje njemu i njegovoj djevojci.“

Sada parovi treba da razmisle ko bi trebalo da dobije hranu iz brodske rezerve. Nastavnik opet čita izjave i traži od parova da odluče s kojim izjavama se slažu i zašto, i vide li oni neko drugo rješenje.

- A. Vođa palube mora biti dopušteno da zadrži hranu za sebe i svoju djevojku.
- B. Raspoloživa hrana bi trebalo da se ravnomjerno podijeli brodolomcima.
- C. Raspoloživu hranu bi mogao kupiti onaj ko da najvišu ponudu (u novcu, dobrima ili uslugama).

Nakon izvještaja podijeli se posljednji dio priče.

Nastavnikov primjerak: četvrti dio

Učenici u parovima raspravljaju o tome ko bi trebalo da pita vlasnika za hranu i kako bi to trebalo napraviti.

„Brodolomnici su odlučili da hrana treba da se podijeli bez ikakve naplate. Natjerali su Marka da preda svoje zalihe pozivajući se na osjećaj moralne obveze. Nakon otprilike sedmicu dana više nije bilo hrane i jedino rješenje bilo je da pokušaju da dobiju hranu od vlasnika vile.“

Zatim nastavnik čita sljedeće izjave i pita s kojim izjavama se slažu i zašto, i vide li oni neko drugo rješenje.

- A. Svaka osoba trebala bi zasebno da pregovara o uslovima razmjene s vlasnikom (plaćajući novcem, nakitom ili radom). U ovom slučaju posebno će porodica s djecom i advokatica i njen asistent imati problema.
- B. Sva raspoloživa sredstva (nakit, novac) trebalo bi da dijele svi ljudi, bez obzira na izvornog vlasnika. Hrana koja se na taj način kupi podijeliće se svima podjednako. Dodatnu hranu zatim mogu kupiti odvojeno, u zamjenu za rad.
- C. Sve isto kao i u B, ali od svakog se očekuje da radi koliko može i da podijeli hranu koju je na taj način zaradio.
- D. Trgovac nakitom ima dozvolu da kupi sve što vlasnik želi da proda, i da „pomogne“ drugima s paketima hrane.

Nakon izvještavanja, nastavnik može da povede raspravu u razredu kako bi pomogao učenicima da primijene priču u stvarnom svijetu:

Prepoznajete li slične situacije u našem društvu?

- A. ... u vašem susjedstvu ili porodici?
- B. ... u vašoj državi?
- C. ... gledajući globalno?

Koje bi stvarne situacije za koje znaš smatrao nepravednim u smislu podjele hrane, vode, smještaja?

- A. ... u vašem susjedstvu ili porodici?
- B. ... u vašoj državi?
- C. ... gledajući globalno?

Zašto?

Na kraju ovoga časa mora da se povede rasprava o osnovnim pojmovima iz ove nastavne jedinice. Nastavnik može odlučiti da doda još jednu lekciju. Za početak, nastavnik drži krako predavanje koristeći osnovne informacije o ravnopravnosti i različitosti iz ove nastavne jedinice. Nastavnik bi čak mogao pripremiti i materijale o različitim definicijama. Učenici će tada u manjim grupama razmišljati o četiri pitanja: O čemu su raspravljali? Šta su naučili? Kojih su novih pitanja postali svjesni? Potom daju predloge o tome kako reagovati na životne situacije koje podrazumijevaju određene neravnopravnosti.

Radni list za učenike 2.1

Vesnina priča

Vesna, Romkinja, priča što joj se dogodilo:

„Vidjela sam oglas za prodavača u izlogu prodavnice odjeće. Željeli su nekog između 18 i 23 godine. Meni je 19 pa sam ušla i kod šefice se raspitala o poslu. Rekla mi je da se vratim za dva dana jer se nije prijavilo dovoljno ljudi.

Vraćala sam se dva puta i uvijek mi je odgovorila isto. Gotovo sedmicu dana poslije vratila sam se u prodavnicu. Oglas za posao još je bio u izlogu. Šefica je bila prezauzeta da me primi, ali mi je rečeno da je mjesto popunjeno.

Pošto sam izašla iz prodavnice bila sam tako uzrujana da sam upitala svoju prijateljicu koja nije Romkinja bi li ušla i pitala za posao. Kada je izašla kazala je da su joj rekli da se vrati na razgovor u ponedjeljak.“

Pitanja

1. Kako biste se vi osjećali da se vama dogodilo ono što se dogodilo Vesni? Kako biste reagovali da vam prijatelj kaže da je on pozvan na razgovor?
2. Šta mislite zašto se šefica ponijela na takav način? Smatrate li da je to bio oblik diskriminacije? Zašto (ili zašto nije)?
3. Šta je Vesna mogla napraviti u vezi s tim? Mislite li da je mogla promijeniti situaciju? Šta su drugi ljudi mogli napraviti za nju?
4. Očekujete li da zakon napravi nešto u vezi s ovakvim situacijama? Šta bi zakon trebalo da kaže?
5. Bi li se ovo moglo dogoditi i u vašoj zemlji? Ako bi, na koje grupe bi to bilo usmjereno?

Radni list za učenike 2.2

Muškarci i žene: priča

Prva priča

“To mi se dogodilo mnogo puta. Nakon večere, moja majka očekuje da njena djeca pakuju svu hranu i odnesu posuđe u kuhinju, očiste sto, operu suđe, pobrinu se da u kuhinji sve bude u ormarićima i da je cijela kuhinja čista i uredna. Opet su mi moja dva brata, iako su stariji od mene, rekla da to nije za njih i da ja to moram napraviti, samo zato što sam djevojčica. Ovog puta se nisam bunila jer sam bila jako uzrujana. Požalila sam se svom ocu, ali on mi je rekao da je dobro da vježbam jer je to dobra priprema za domaćicu jednog dana.”

Pitanja

1. Možeš li zamisliti da se ovo dogodi u tvojoj porodici?
2. Zamisli da si djevojčica: šta bi željela da kažeš svojoj braći? I svom ocu?
3. Slažeš li se s tekstem u prvom članu Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima? Kako se on nadovezuje na gore spomenutu priču?
„Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima“.

Druga priča

“Šest dječaka stajalo je oko mene na školskom igralištu. Buljili su u mene i zadirkivali me. Rekli su: ‘Ej momci, jeste li sigurni da je ovo djevojčica? Hoćemo li da to još malo provjerimo?’ Jedan od njih mi je prišao želeći da me dotakne. Ali u tom trenutku direktor je došao na igralište i dječaci su otišli.”

Pitanja

1. Možeš li zamisliti da se ovo dogodi u ili oko tvoje škole? Navedi primjere.
2. Zamisli da si ova djevojčica – šta bi željela da kažeš ovim dječacima?
3. Zamisli da je neki drugi dječak iz daljine vidio šta se događa? Bi li trebalo da se on umiješa? Zašto? Zašto ne bi? Kako bi to mogao napraviti?
4. Smatraš li da je ovo što se dogodilo „seksualno uznemiravanje“ prema sljedećoj definiciji?

„Seksualno uznemiravanje je bilo koje ponašanje koje riječima, djelima ili psihičkim uticajem seksualne prirode ima namjeru da povrijedi dostojanstvo osobe ili uzrokuje zastrašivanje, mržnju, poniženje, prijetnju ili slične situacije, a koje motiviše pripadnost drugom polu ili različitoj seksualnoj orijentaciji i koje za žrtvu predstavlja neprikladno fizičko, verbalno, sugestivno ili drugo ponašanje.“

Treća priča

„Kao mlada inženjerka prijavila sam se za posao voditelja tehničkog održavanja u fabrici građevinskog materijala. Pozvana sam da učestvujem u opštem, tehničkom ili psihološkom testiranju zajedno s još 24 osobe, svi muškarci osim mene. Nakon te faze, pet ljudi je izabrano za razgovor s generalnim direktorom. Iako sam bila treća na rang-listi nakon testova, nijesam bila među njima (ovu informaciju sam dobila iz pouzdanih izvora od prijatelja koji radi u personalnom odjeljenju). Pokušala sam da nazovem generalnog direktora ne spominjući ovu informaciju. Kada sam uspjela da s njim razgovaram, pitala sam je li uzeo u obzir to što sam žena. To je porekao, ali je rekao da se mora priznati da žene često ostaju trudne nakon nekoliko godina, a to stvara probleme u kontinuitetu za neke poslove. Takođe je rekao da bi,

Živjeti u demokratiji

posebno za ovaj posao, ženi bilo teško jer su svi radnici u tehničkom timu muškarci, i da se oni ponašaju prilično sirovo. Trebala bih da se smatram srećnom što me nijesu izabrali?“

Pitanja

1. Možeš li zamisliti da se ovo dogodi u nekoj firmi u tvom području?
2. Zamisli da si ova žena: što bi željela da kažeš generalnom direktoru?
3. Misliš li da generalni direktor u ovom slučaju radi protiv zakona u tvojoj državi? Ako radi, kako bi se to dokazalo?

„Svi oblici diskriminacije na osnovu roda u procesu zapošljavanja, oglašavanja slobodnih mjesta, procesa izbora, zapošljavanja i otpuštanja protivni su zakonskim propisima.“

Radni list za učenike 2.3

Brodolom

Prvi dio

„Više je od sat vremena prošlo od prvog oglašavanja alarma i potapanja kruzera „Kraljica Maddy“. Zbog toga su se putnici organizovali prije nego što su ušli u čamce za spašavanje. Usljed jake oluje brod je udario u naftni tanker što je dovelo do brodoloma.

Oko pola sata kasnije neki čamci za spašavanje usidrili su se na malom kamenitom ostrvu. Bilo je ovalnog oblika, oko 1,5 km dugo i upola toliko široko, i djelimično prekriveno gustom šumom. Nije bilo nikakvog drugog ostrva u blizini. Ovo prilično sunčano ostrvo nije bilo naseljeno, osim porodice Richalone koja je živjela u luksuznoj vili na vrhu brežuljka i posjedovala cijelo ostrvo.

Prije mnogo godina ova porodica smjestila se na ostrvu, jedva održavajući kontakt s vanjskim svijetom; jedino su organizovali mjesečnu dostavu svježe hrane, goriva i svih vrsta drugih namirnica koje su im bile potrebne. Njihov život bio je dobro organizovan; proizvodili su svoju električnu energiju, imali su sredstava da kupe dovoljno hrane i pića i imali su sav savremeni komfor koji su poželjeli. U prošlosti vlasnik je bio uspješan poslovni čovjek. Nakon sukoba s vlastima oko pitanja poreza postao je razočaran u život i otada je odlučio da izbjegava svaki kontakt s vanjskim svijetom.

Vlasnik vile posmatrao je kako čamci za spašavanje stižu na njegovo lijepo ostrvo i prišao je ljudima s broda.“

Drugi dio

Vlasnik ostrva odlučio je da dopusti ljudima s broda da ostanu neko vrijeme. Očekivao je da plate za usluge i hranu iz njegovih rezervi. Odbio je da im proda bilo šta dokle god ima hrane s broda.

Bilo je 13 ljudi s broda. Tu je bio Viktor, njegova trudna žena Žozefa, i njihovo dvoje djece (3 i 7 godina). Abramović, 64, je bio bogati trgovac nakitom. On je bio najstariji član grupe i nije imao rodbine ni prijatelja. Imao je kolekciju zlatnog prstenja, dijamanta i drugog dragog kamenja. Džon, Kejt, Leo i Alfred su četvoro mladih prijatelja koji su bili snažni, zdravi i vrlo vješti. Živjeli su zajedno u zajedničkoj kući i sami su okrečili kuću u kojoj su živjeli.

Maria, advokatica koja je pola radnog vremena radila na fakultetu, hodala je jako sporo zbog problema u lijevoj nozi i kuku (posljedica nesreće). Nju je pratio Maks, njen asistent na fakultetu, jer su putovali u SAD kako bi održali predavanje na konferenciji i raspravljali o izdavanju knjige s izdavačem. Oboje su bili stručnjaci za krivično pravo, ali nijesu bili vješti s rukama. Na kraju, tu su bili Marko i njegova djevojka Viki, oboje članovi brodske posade koji su, u posljednji tren, uzeli sve što su mogli da ponesu iz brodskog skladišta: konzerve hrane, keks, ulje i neke tave za kuvanje. Svi brodolomnici imali su nešto novca, ali je vođa palube Marko nosio veliku količinu koju je bio ukrao iz apartmana u zadnjoj luci u kojoj su bili.

Na ostrvu je bila mala koliba na brežuljku vrlo blizu mora. Imala je samo jednu prostoriju koja je mogla služiti kao jednostavno sklonište za dvoje ili troje ljudi.“

Treći dio

„Brodolomnici su takođe morali odlučiti šta će da urade s rezervama hrane koje je vođa palube ponio sa sobom i koju nije imao namjeru da podijeli. Zapravo dijeljenje hrane značilo bi umanjivanje šanse za preživljavanje njemu i njegovoj djevojci.“

Četvrti dio

„Brodolomnici su odlučili da hrana treba da se podijeli bez ikakve naplate. Natjerali su Marka da preda svoje zalihe pozivajući se na osjećaj moralne obveze. Nakon otprilike sedmicu dana više nije bilo hrane i jedino rješenje bilo je da pokušaju da dobiju hranu od vlasnika vile.“